

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 13. marca (ranoživna) 1852.

List 21.

Narodska pesmica iz Liburnie.

(Zapisana kakor čujena.)

Anica se je	»Jaz sam roda
Materi molila,	Uboga sirota,
Da ju pusti	Brez milog otca
Za goru po vodu.	Brez mile majčice«.
»Ne hod', Ane,	On govori sluge:
Za goru po vodu,	»»Spodaj njoj ti vidro
Zač je voda	Hladne vodice,
Z mejo ograjena	I ju ti sprevedi
I ju čuva	D' one černe gore;
Premladi Orlando,	Zapevajte lepo,
Ki je prevaril	Daj' vas čut' daleko««.
Do devet devojak	Kada oni pridu
I tebe če	U onu čerņu goru,
Anice! deset«. —	Zapevaju lepo,
Šetje Anice	Da jih čut' daleko.
U devetu kamaru	I on jo opita:
I ubukla se je	»»S koga roda j' ona?««
Čaj' naj leplje mogla;	»Ja sam roda
Zela je vidro,	Kraljevića Marka
I seče po vodu.	A hécčica
Kada pride	Jura Kamenčića«.
Za onu čerņu goru	Povede sluga
Reče njemu:	Svomu gospodaru;
»Pomoz' Bože,	A gospodar mu
Premladi Orlando!«	Zalostno zavapi:
»»Bog te primi	»»Nij' me prevarila
Premlada devojko!	Sva turška vojska,
Povedi ti meni	Koliko me je
S kega roda si ti?««	Anica devojka««.

Molila (prosila), zač (ker), prevaril (goljufal), šetje (gre), ubukla (oblekla), daleko (dalječ), zavapi (odgovori, zakriči).

Kako v tacih krajih, kjer vode manjka, dobre in stanovitne kapnice napraviti.

Spisal Juri Pajk.

V mnogih krajih je sila težavno in skoraj nemogoče si vodnjakov ali štirinj (Brunnen) napraviti. V tacih nar bolje kaže, si kapnic (Cisternen) narediti, ktere, če so dobro napravljene, predvidovajo gospodarje s potrebno vodo saj za živino, kuho, perilo, in ob nevarnosti ognja.

Kapnice so pa le takrat dobre, kadar so dobro napravljene. Po mojih mislih in skušnjah se napravljajo nar bolje takole:

Na pripravnim kraji dvoriša, ali kjer scer hoče kdo kapnico imeti, da se v nji več ali manj vode nabira, ali če hočeta dva soseda ali trije skupej eno kapnico imeti, pa tako, da se zamore deževnica lahko stekati, se skoplje kakor za navaden vodnjak ali štirno okrogla jama 16 čevljev in pol globoka, in 10, 13 ali 16 čevljev široka.

Bolji je, da je kapnica širji kakor da je pregloboka, ker izkopanje zemlje na globoko, in

zidanje stranskih sten iz globociga veliko več stroškov prizadene, kakor če je kapnica nižji in bolj na široko izdelana.

Je jama do 16 čevljev in pol na globoko dokopana, se poravná njeno dno čez in čez popolnoma ravno. Po tem se postavi lih na sredo jame koleč, ki mora terdno stati, in v njegov zgornji konec se zabije žebelj brez glave; v ta žebelj se natakne na koncu prevertana lašta, ktera se okoli žeblja suče in za méro služi, da se širočina jame krog in krog enako velika napravi; — se vé da ta lašta, ktera polovico jamne širočine premerja, se ima ravno za to polovico jamne širočine dolga napraviti; postavim: kapnica ima 1 sežinj široka biti, po tem mora lašta pol sežnja ali 3 čevlje dolga biti; je kapnica 2 sežnja široka, se mora 1 sežinj dolga lašta za mrež napraviti. Dalo bi se tudi z motozam (z žnoro) meriti, pa motoz je goljufiv.

Je širočina jame krog in krog na to vižo natanjko zmerjena, se začne zidati, in scer tako, da se cegli tako eden na družiga pokladajo, da se njih notranja, to je, v kapnico obernjena plat vedno tiste lašte dotikuje, ktero ima zidar za mero širočine. Tako se zida krog in krog.

Je okrožje jame na to vižo za nekaj čevljev s cegli dozidano, se tisti prostor, ki je zadej za ceglam in med zemljo, prav terdno z dobro ilovco zatlači za dobriga pol čevlja. Pri tem delu je pa skerbno na to gledati, da med ilovco celò nič šute ali kakiga pëska ne pride, ker bi scer po ti šuti voda iz kapnice vhažala, in bi se tako kmalo posušila.

Je tako en del kapnice obzidan in z ilovco zatlačen, se začne naprej zidati in poredama z ilovco zadej terdno zadelovati, tako dolgo, da še 3 čevlje do verha kapnice manjka.

Sedaj se prevdari: na kateri strani se bo žleb ali kanal napravil, po katerim se bo dežnica izpod kapa v kapnico stekala. (Dalje sledi.)

Kako napise na pisma narejati.

Mnogo pisem na pošto pride, na kterih so taki napisi, da človek ne vé, kam da bi pismo poslal, da bi prav bilo. To velja posebno od tistih napisov, ki se glasé na kako sosesko, kterih je več enacega imena, in ako ni pristavljeno, v katerem kraju, pri kterej pošti, ali pri katerem mestu ta soseska leži. Tako na priliko bi bil pomanjkljiv napis:

Naj prejme J. J.

v Bistrici,
ker je Bistric na Krajskem, Štajarskem in po družih krajih veliko. Ako se še pristavi: „Na Notranjskem ali Bohinskem itd.“ bo pismo kmalo

na namenjeno mesto prišlo, ki se tako večkrat cele mesce od kraja do kraja pošilja, preden na pravo mesto pride. Mnogo jih je pa tudi, ki od napisa celó nobenega zapopadka nimajo, akoravno znajo brati in pisati. V spričo tega bi zamogli sto in sto napisov napeljati; damo pa le sledečega v izgled:

»Ta pisem schlich na Narperga Bezirk zdej je pa dwe ur od narperga naprej Krancki Luka is Schwina berenta . . . se imnuje na Stajarskim na enem hribzki stoji win toz od enga gospoda tle not se kolaraben seme dobik«.

Takim v poduk povémo, da na napisu ni družega treba, kakor imé in perimek tistega, na kterega se piše, in pa kraj, v kterem stanuje, in bližnjo pošto natanjko naznaniti, in sicer takole:

Naj prejme
gospod (gospa), posestnik itd.

v (Šmartnu)
pri (Krajnju).

Ako se pa pismo pošlje v kako mesto, ni treba družega, kakor imé mesta napisati, zraven pa je potreba hišno številko, in če tisti, na kogar se piše, v kakem predmestju stanuje, tudi predmestje pristaviti, n. pr.

Naj prejme
Blagorodni gospod J. J.

v Ljubljani
na Poljanah št. . . .

Na šolske učence, ces. vradnike itd. ni treba številke in predmestja, ampak le pristaviti, v kateri šoli so, ali kterej vradnii itd. služijo.

Nekteri pa tudi delajo napise v nemškem jeziku, misleči, da se sicer na napise v slovenskem jeziku ne porajta; toraj toliko smešnih na pol nemških, na pol slovenskih napisov pride na pošto, na priliko:

Ann dem
Hern Lukas Jipaw Stat Ein
Holzhaft (Staatsanwaltschaft!)

zum Kanzelaidinar.

Vsacemu je prosto napis narediti, v kterem si bodi jeziku; nobeno pismo zavolj tega ne bo zaostalo ali se zgubilo. Le takrat, ako se v kake tuje nemške kraje piše, je svetovati imé kraja tudi v nemškem jeziku pristaviti, sicer pa je to nepotrebno, ker vradniki na Slovenskem, ki imajo s pismi opraviti, morajo slovensko znati, in nobeden se ne bo in se ne smé prederzniti, pisem, na kterih so slovenski napisi, zadrževati, ali kaj družega zoperpostavnega ž njimi početi, ker bi sicer kazni zapadel. Cegnar.

Popis

smreke u Vitinjski fari na Štajarskem, na kateri so si nekteri podobo matere božje viditi domišljevali.

(Konec.)

Kar sim ob tem trojnem obiskanju smreke zvedil, je bilo zlata vredno; vender me je še skerbelo zvediti, kako se je ta reč začela, in to zvediti sim še pozneje dvakrat smreko in Pačane obiskal in scer zadnjikrat 27. januara 1852. Obadvakrat sim nekoliko ljudi pri smreki našel, podobe pa nisim na njej nobene več zapazil.

Zravno tega, da sim ta široko razglašeni čudež sam na Pako preiskavat hodil, sim tudi Berložnikove ljudi in njegove sosedo na tenko izpraševal za vsem; karkoli se mi je dozdevalo, da bi me mojemu cilju bliže pomakniti utegnilo.

Ob tem izpraševanju in zvedavanju sim na neverjetno sirovo neznanstvo, na tako gosto slepoto u kersanskih rečéh zadel, in toliko o tem debelih laží slišal, da bi z njimi lahko cele bukve napolnil. V tej njih slepoti in tēmi se je včasih kako zerno zasvetilo, katero sim hitro pobral, ter ga svetu na ogled položim.

Berložnikova rodovina znese vkupno 12 oseb. Njih najstareja oseba ima 69, najmlajša 7 let. Te

ljudi je, pred ko so se shodi u njih gaj bili začeli, terdo siromaštvo stiskalo. Polni nabožnega praznoverstva, so samo v njim pomoči iskali si svojo revšino izboljšati, zatorej so se delu svojega stana skoro čisto odvadili. Ker jim praznoverske misli zmirom po glavi rojijo, so se že pretečene leta večkrat med saboj pogovarjali in si želje razodevali, da bi Bog vender tudi na njih dvaverhnati smreki hotel kak čudež storiti, kakoršni se je na dvaverhnati smreki na Oslovi gori pri Belih Vodah u Škalskem okraju pred nekimi leti godil, kamor se iz Pake prav lepo vidi. Berložnik mi je pripovedal, da Bog na dvaverhnatih smrekah posebno rad čudeže dela. Za poterjenje tega mi je povedal, da je na Oslovi Gori dvaverhnata smreka stala, da se je med njenima razsohama svet križ prikazeval, pred kterega je nekega kmeta vol klečat hodil. To je sprožilo obilne shode do tiste smreke, in ljudje so pri njej toliko dnarjev ubogaime dajali, da so pred tremi leti na tistem mestu, kjer je dvaverhnata smreka stala, začeli veliko cerkvo svetega križa zidati.

Neki Pačan mi je razodel, da so tudi Berložnikovi med razsohe svoje dvaverhnate smreke vsakoverstne podobe svetnikov postavljali, so krave in ovce k tisti smreki gonili, pa nobeno živinče ni hotlo tam poklekovati. (Berž ko ne, da še ti ljudje niso bili zvedili, da goveda in ovce gotovo pokleknejo, ako u kaki jamici soli najdejo, katere drugač doseči ne morejo).

Berložnikovi so tudi že prejšne leta pripovedovali, da sta na njih zemlji, nekoliko pod dvaverhnatoj smrekaj nekdej nunski kloster in pa cerkva Matere božje stala, katera so ajdovski Francozi nekdej dolgo poderli!!!

Pred tremi leti na svete Višarje gredé so Berložnikovi ljudje tudi Bokersdorf na Koroškem obiskali, ker se je govorilo, da se tamkaj u nekem gaju Mati božja pastirjem prikazuje. Berložnikovi niso tam tiste prikazni vidili, ali to so bili zapazili, da so romarji tiste pastirje lepo darovali.

V njih pogostnem, že privajenem praznovanju so jim njih dvaverhnata smreka, sveti križ na Oslovi gori in Bokersdorf vedno u mislih in na jeziku bili. Pastirji u Bokersdorfu so jim luč prižgali, kako bi se shodi tudi na Pako u njih gaj napeljali.

Lansko leto je bila teden pred Binkoštni stara Berložnica sopet na sv. Višarjih, od kodar je binkoštni pondelj domú prišla. Ko domú pride, zvé, da ste njeni vnukinji prigodbo o golobu in Materi božji sosedom že razglasile. Ta prigodba se je bila pod Berložnikovoj strehoj nekoliko dni popred, ne pa u njegovem gaju izlegla. Ko so se sosedje in drugi okolj njegove smreke shajali, je ona hinavsko jim pripovedovala, da so Žabnički gospod tehant v čertek pred Binkoštni na sv. Višarjih vsim romarjem oznanili, da se bo na Paki na neki smreki na binkoštno saboto velik čudež godil, da se bo na njej Mati božja prikazovala, katero bojo pa le tisti vidili, ki so v posebni gnadi božji!!!

Berložnikov sin J., zdaj 23 let star, je poprejšne leta, dokler je še pastir bil, večkrat za kratek čas u skoro domačih smrek z nožičem vsačih kak križec, včasih kako hišo, ali cerkvo, včasih kako človeško podobo zarezal, in je vidil, da se take podobe, kadar smolo spustijo, na soncu prav lepe prikažejo. Da bi toraj razun njegove sestre Jerčike tudi drugi obiskovavci na smreki kako podobo zagledali, je J. tedaj pa tedaj visoko na njenim stebalu enake podobice napikal. Ob večerih, kadar ni bilo veliko unajnih romarjev vkup, je on lampice na smreko nosil, in vošene svečice na veje pritikal in zažigal, je včasih kako vošeno, včasih kako papirnato podobo na smreko pritiskal; — in te čisto naravne reči, katere so priprosti obiskovavci rajši za čudež